

ringsämne. Så t. ex. verkar en flat, högt i jordytan liggande rot helt annorlunda, än en lång och djupgående. Den på djupet trängande toppformiga roten hemtar sin huvudsakliga näring med sin yttersta spets, och således på större djup än annorlunda formade rötter. Den flata rofvan tager alltså sin föda fornämligast ofvan i ytan af jorden. Potates, som slår sina rötter vidt och bredd i hela den luckrade ytan, suger i samma förhållande. Dess stärkelserikhet lemnar den dessutom icke något företräde i en cirkulation framför andra rotväxter, helst så länge den icke användes till utfodring, utan nästan uteslutande till den för åkerbruket och de brukande sjelfve mest förstörande fabrikation, som konsten änu påfunnit, nemligens bränvinsbränningen, hvars före denna fabrikation också, ej illa träffadt, blifvit kallad landets krästa.

Dessa allmänna agronomiskt växtfysiologiska betraktelser äro visserligen ganska ofullständiga; men de må anses såsom vinkar till landmannen, att sjelf studera den natur, som omgisver honom, och hvilken meddelar både säkrare och mera omfattande föreskrifter, än det utvaldaste hushållsbibliotek.

Anteckningar om Laxfisket i Torneå Elf.

Af älsta handlingar inhemsas, att detta fiske, mot slutet af 12:te och 13:de århundradet innehäfts af Birkkarlarne, hvilka i årligt arrende till Kronan dersöre erlagt fyra mårdschin och sexton timmer eller så kallade klockvirken eller hillerbräm; men under Konung Gustaf I:s Regering förlorade de, såsom det uppgifves, i följd af deras väldssamma förfarande emot en Statens tjensteman, denna rättighet, som tillerkändes strandägarne i Torneå Socken, likvälj med Kronan förbehållen rätt till det den af ålder ägt.

Uppkomsten af de så kallade pator är samtidig med fiskets ändamålsenligare begagnande; men sätter att bygga desamma, tiden och lokalen för deras uppförande samt de missbruk af fiskrättigheten, som tid efter annan öfverklagades, gäfvo ofta anledningar till rättegångar, hvars före en allmän reglering af denna pat-inrättning blef nödvändig. En sådan verkställdes äfven 1649, då en så kallad patulängd upprättades, som på det nogaste bestäm-

de hvars och ehs patuläge, rättighet och taxa. De stridigheter, som detta oaktadt fortforo emellan innehavvarne af fisket, jemte tåta klagomål öfver inkräkning af obehörige personer, föranleddes Landshöfdingen i Lännet att år 1741 förordna om patlägens noggranna affattande å charta. Denna förrättnings vidtogs ifrån och med den så kallade Hellelä patan vid Torneå Elfs mynning och fortsattes till och med Kavosaari i Öfver Torneå Socken nära invid Polcirkeln, eller på en längd af 10 mil uppför elven. Å chartan utmärktes hvarje patas läge och sträckning, och i den der öfver uppriktade beskrifning bestämdes närmare, hvilka voro berättigade att deri fiska, emot den på hvarje pata fördelade taxa, bestämd i lispund och skälpond. Till denne strandägares ännu större säkerhet, och för att i framtiden förekomma möjliga misstag om läget, inhöggs ett kronomärke för hvarje pata uti en å landet närmast intill densamma belägen jordfast sten.

Efter dessa bestämmelser, företogo sig åtskillige, att med not, uti så kallade kolklag, utför djupet i elven idka fiske, som ock rikligen utsöll till deras fördel. Nu uppstodo åter nya rättegångar och de smärre patorna indrogos samt förenades, enligt Kongl. Brefven af den 6 Mars 1765 och den 3 December 1766, uti åtta större patulag, hvarjemte förordnades, att, till undvikande af stridigheter och onödig kostnad, laxfisket skulle begagnas gemensamt af arrendatorne och Torneå Stad för dess donerade andel i elven, samt att Officerare och Presteboställs-innehavare, hvilka icke ägde rättighet nu mera än förut nyttja någon egen laxpata, eller idka särskilt laxfiske, voro skyldige då som förr, att delta med arrendatorn uti det fiskesätt och på de ställen, der det förmånligast ske kunde, samt att af den blivande fångsten taga en på deras andelar emot *Femtivåtta Tunnors Fem Lispunde Laxtaxa på hela elven belöpande lott,*

I anledning af en hos Kongl. Maj:t gjord underdådålig ansökning, förklarades uti Resolution af den 9 December 1769 samt uti Bref till Kongl. Kammar-Kollegium af den 4 November 1772, jordägande vara berättigade, utan ascende å sistnämnde patinrättningar, idka sikfiske vid sitt land och strand.

Gensam Kongl. Resolution och Skrifvelsen till Kammar-Kolegium den 9 Mars 1786 förförkades. Assessoren Herr Daniel Jerström berättigad till begagnande af Kronans laxfiske i Tornå Elfs uti 15 års tid, emot årligt arrende af 1000 R:dr Specie. Bestälde Assessör transporterade åter, med nämnda Kollegii bifall, den 12 i samma månad, denna rätt på Kammar-Junkaren Majoren J. G. de Besche, hvilken den 26 Febr. 1788 derū erhöll nödig stadfästelse. Altmogen, sålunda skild ifrån sin hitintills begagnade rättighet, sätter sig i följd härav och med rättende i de stränga förbud, som emot dem utfördades för begagnande af allt slags fiske i elven under laxfisketiden, från islossningen till den 10 September, försläten att anställa rättegång emot Kronan, i värt att återvinna sin nu gehom avsnittsmede Resolutioner förlorade strandrättighet. Denna rättegång börjades 1788 vid Härads-Rötten i orten och slutades hos Kongl. Majit genom förlikning den 16 Aug. 1791, hvarigenom på 100 års tid, emot sistnämnde arrendesumma, laxfiskerättigheten uti elven öfverläts åt jordägande Altmogen, innehafvare af Officersboställen inom Sieben, och till någon del till Borgmästarens i Tornå aflöning. Laxfisket begagnas nu i 6 kolklag, i tour och omgång uti följande pator, under namn af Kitka eller Kiviranda, Dansi, Suonari, Bomni, Törnå, Karungi, hvartill hörer Wartomari och Marjosari tvärpator i Öfver-Tornå Sieben; dessa tvenne sistnämnda anses för en pata, sålunda, att den som efter tour fiskar uti Karungi, även samma är icke fiske uti de tvenne sistnämnde patorne.

Uti dessa 6 pator eller kolklag hafva strandägarne sin andel, efter samma taxa, som blifvit bestämd för de äldre smärre patorene och notlagen, beräknad i lod, skålpond och lispond, bvaraf 14 lispond emot en tunna, och således består hvarje af de fem kolklagens andel i hela laxfiskerättigheten af 6 Tr 13 L:kr 15 M, men det sjette kolklaget af 6 Tr 13 L:kr 10 M, och således tillsammens 41 Tr 12 L:kr 5 M; men som hvarje kolklag af fiskeidkarne beräknas till 7 Tr, så upplätes vid delningen af touren för fiskningen åt den ejhubbjundande de uti 7 tunnor bristande markerna uti hvarje pata.

(Forts. e. a. g.)

Död.
Handlanden Henric Reinh. Malander afled stilla i dena Stad, den 1 innev. månad, i en ålder af 48 år, 3 månader och 7 dagar; biltret sörjd och saknad af Enka och en Dotter.

Subskriptions-Anmälän.

Bland de många planchverk, som i sednare tider utgivits, har visserligen varit ett och annat Galleri af utmärkte Svenske mäns porträetter. De hafva likväl dels redan upphört, dels varit i så stor skala tilltagna, att deras dyrhet nekat mängden af köpare att tillgagna sig dem. En sådan samling, tillgänglig genom sitt lindriga pris för en hvar, fättas ännun. Ingen ting kan likväl vara för fosterlandsvännen kärare och intressantare, än en fäskälig bekantskap med de store män, som på krigets, embetsverksamhetens, vetenskapernas eller konsternas hand gagnat Fäderneslandet. För den lärgirige ungdomen är deuna bekantskap i synnerhet af vigt, emedan personers namn, lefnadsöden och handlingar härröra fasta sig i minnet, då de dit införas tillika med anletsdragene, liksom man alltid lättare ihågkommer och tilliggare deltar i hvad som rören kända är okända personer. För att bereda tillfälle till en sådan bekantskap, har man företagit sig utgivandet af ett dylikt arbete, och inbjudas således litteraturens och konstens vänner till subskription å

Ett hundrade Porträetter af namnkunnige Svenskar och Finnar.

Arbetet utgives häftevis, hvarje häste bestående af fem porträetter med text, som utkommer hvar tredje vecka och betalas med 24 sk. B:ko, så att ett porträtt erhålls för det lindriga priset af 4 sk. B:ko. De första porträten föreställa M. Calonius, E. Dalberg, G. A. Creutz.

Subskription å ovanförnämnde verk emottages i Wolffs Bokhandel.

Till Salu finnes.

Ett genoms Byggmästurens inträffade dödesfall halsfördigt niostämmigt Orgelverk, passande till en mindre kyrka, för billigt pris, hvarom kan korresponderas med Provisören Hr H. Nylander i Björneborg.

→ Tvänne Guitarrer, den ena 6- och den andra 7-strängig; en helt ny. Underrätt. meddelas å Bokläadan.

→ God Kuumin- och Edamer-Ost hos I. Listzén.

Diwarse.

Den af mig förut annonserade Dans-Information begynnes här i Staden näst. Juli månad, hvarföre de som erua begagna densamma behagade anteckna sina namn å en till Bokläadan inlemnad subskriptionslista.

Fredrica Granberg.

Tillkännagifves, att Bad- och Brunstrickningen vid NyCarleby Hälsokülla börjas, som vanligt föreg. åren, den 26 Juni, samt att de, som deraf vilja begagna sig, behagade anmäla sig antingen hos undertecknad eller hos Hr Doktor Frosterus sist inom Juni månads början. Rum för Resande med der tillhörande bekvämligheter under brunstiden, vill undertecknad anskaffa, då tillsägelse någon tid förrut derom göres. NyCarleby d. 17 Maj 1840.

Johan Benzeltjerna,

Brygg-hanehafvare.

→ En plätlig person, som vill åläga sig att kuska för vagn, erhåller fri resa till Uléaborg, och hvarom anmäles å Bokläadan inom den 12 innev. Juni.

Tryckt i C. G. Wolffs Boktryckeri.

Imprimatur: C. J. Bug,

N:o 24.

Wasa Tidning.

Lördagen den 13 Juni 1840.

Meteor. Obs. Den 5 Juni, kl. 9 e. m. Barom. 25,42, 10 $\frac{1}{2}$ gr. Recum. varmt, N. klart. — Den 6 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 25,42, 9 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, N. klart. Kl. 2 e. m. Barom. 25,42, 19 gr. varmt, N. klart. Kl. 9 e. m. Barom. 25,38, 20 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, var. vind., klart. Kl. 9 e. m. Barom. 25,33, 13 gr. varmt, N. strömln. — Den 8 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 25,29, 12 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, S. klart, solrök. Kl. 2 e. m. Barom. 25,25, 19 gr. varmt, W. klart. Kl. 9 e. m. Barom. 25,21, 12 gr. varmt, W. strömln. — Den 9 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 25,17, 11 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, lugnt, solrök. Kl. 2 e. m. Barom. 25,17, 18 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, N. blåst, strömln. Kl. 9 e. m. Barom. 25,08, 8 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, N. halsklart. — Den 10 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 25,04, 9 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, N. blåst, halsklart. Kl. 9 e. m. Barom. 25,00, 9 gr. varmt, N. tillmulnad. — Den 11 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 24,88, 8 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, O. mulet, litet regn. Kl. 2 e. m. Barom. 24,83, 15 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, var. vind., mulet. Kl. 9 e. m. Barom. 24,79, 11 gr. varmt, N. uppklarnad. — Den 12 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 24,74, 9 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, S. halsklart. Kl. 2 e. m. Barom. 24,71, 14 $\frac{1}{2}$ gr. varmt, W. blåst, mulet.

*I morgon, Trefaldighets-Söndagen, predika:
Uti Högmessen: Sockne-Adjunkten Chydenius.
Aftonsången: Pastors-Adjunkten Helander.*

Den 25 sistv. Maj har Postförfaren Adam Hackarin, under fördelen öfver ett inom Wiitasaari Socken beläget tråsk, vädeligen omkommit. Den 2 innev. månad har Inhysseskarlen Pahl Tikkonen från samma Socken hängt sig, och den 5 i samma månad har Pigan Eva Johansdotter Siekkilä framförd samt å lönn lagt ett foster.

Anteckningar om Laxfisket i Torneå Elf. (Forts. fr. N:o 23.)

Ehuru 5:te Art. uti Fredsfördraget af den 17 Sept. 1809 bestämde djupaste strömsfaran af Torneå elf till riksgräns emellan Ryssland och Sverige, stadgar dock samma Art. uti Gränsc-Regelrings-Traktaten af den 20 Nov. 1810, att laxfisket i Torneå elf, sådant det blifvit fastställdt genom Kongl. Brefvet af den 13 Sept. 1791, tillerkännes uttryckeligen, för de deruti utsatte 100 år, de nu varande ägare, hvilka sortsara att idka det gemensamt och såsom förut dela afkastningen deraf. Den årliga afgiften, som betalas till hvar och en af bågge Kronor, är jemkad efter den del, hvardera Rikets undersåtare äga i detta arrende,

hvilket i det närmaste uppgår till $\frac{1}{3}$ delar på Rysska och $\frac{2}{3}$ delar på Svenska andelen af Socken.

Öfver en sedermera, på Svenska sidan af Torneå elf, ytterligare yppad tvist om sifisket vid dessa stränder, har Härads-Rätten i Neder-Torneå Socken, uti utslag den 27 Febr. 1819, sig yttrat: att som denna tvist vore en fortsättning af den rättegång, hvaruti Härads-Rätten den 21 Nov. 1788 samt Lagmans-Rätten den 15 Oct. 1789 meddelat utlätanden, men samma rättegång ännu icke blifvit med slutlig dom afshulper, ansåg Härads-Rätten sig med saken icke kunna taga vidare besättning, än att förvisa kärande parterne till Kongl. Svea Hof-Rätt, att derstädes anhålla om slut uti osvannämnde dit väjdade och tills vidare beroende tvist; hvarefter Hof-Rätten, på kärandernes derom gjorda anhållan, genom dom den 14 Dec. 1821 sig yttrat: att, emedan Kammar-Kollegii den 12 Jan. 1784 af Kongl. Maj:t den 9 Nov. samma år gillade Utslag stadgade, att fisket efter lax, ål, sik och id i Finska och Norrländska strömmarna, blifvit till Kongl. Maj:t och Kronan upplåtet, ty fann Hof-Rätten, jemlikt stadgandet i 18 Kap. 1 §. Bygninga-Balken, och med ändring i Under-Rätternes beslut, hemmansägarne i Korpikylä, Kukkula, Helsingby, öfver och neder Wojakala, Kartungi och Pota byar icke kunna tillåtas, att utan Kongl.

Majts Befallningshafvandes lof och minne, sifiske i Tornea elf idka; men då Kongl. Majts Stadga för Rikets hafs- skärs- ström- och insjöfiske af den 14 Nov. 1766 uti 3 Kap. § sista momentet förmådde, att om wasa fiskelag i strömmar Kronan utryckeligen vore förbehålline, Kronofisket dersöre icke hindrade strandägarne, att i samma vatten fiske nyttja, och då härtill komme, att Kongl. Majt, i anledning af Riksdagsmannen Johan Nilssons å Öfver- och Neder-Torneå Socknemäns vägnar gjorda underdåliga ansökning, genom Resolution den 9 Decemb. 1769, bland annat, i Nåder förklarat, att Allmogen derefter borde nyttja det smärre fiskebruket, hyar och en vid sina stränder och ägor, på enahanda sätt, som det af ålder skett, förklades ofvanbemälte skattehemmans ägare berättigade, att obehindradt fiska vid deras land och strand efter små fisk, med de vilkor Härads-Rättens utslag innehölle; deruti ändring så väl af Kronombudet som strandägarne hos Kongl. Majt blifvit sökt, och sedan Kammar-Kollegium med infordradt utlätande inkommit, har Kongl. Majts Högste Domstol den 2 November 1826 sálunda afgjort ifrågavarande tvistemål, att ehuruval ostredigt vore, att Kronan, som af fordno ägt den jord, hvaref sökande byamän nu äro med skattemannarätt innehafvare, också tillika ägt det fiskevatten, hvaref sådan jord varit omgisven; dock alldenstund Kronan sederméra, tid efter annan, till enskilte personer öfverlätit sin äganderätt till jorden, men dervid icke gjort något undantag eller förbehåll i afseende å fiskerättigheten, hvilken således och enär hvarje jordägare, enligt 12 Kap. 4. S. Jorda-Balken och Kongl. Fiskeri-Stadgan den 14 Nov. 1766, ägde vatten och fiske efter sin bohlstad och rågång, mäste anses hafva åtföljt de öfverlätne hemman, ibland hvilka herrligheter den jeniväl påtagligen varit, vid skatten och andre tyngders bestämmande, afsedd och påräknad, hvartill slutas kunde ej mindre af Kongl. Majts den 19 Dec. 1695, i afseende å då förehafd rotering till knektehåll för Westerbottens Regemente, till Roterings-Kommisionen afslagna skrifvelse, hvaruti omförmåles bland annat, hurusom hvarje bys förmåner, till lax-, hafs- och nötiske blifvit i beräkning tagne, än och af den för Westerbotten den 13 Aug. 1773 utfär-

dader skattläggningsmethod, som stadgade, att hemmanen, för husbehöf fiske, utgjorde 1½ öre Silfvermynt för hvarje tunnelands utsäde, och hvilken afgift i Jordbokräntan Inginge; fördenskull, och soin, å Kronans sida, med tagliga skäl icke visadt vore, att fiske efter sik och annan mindre fisk i Tornea elf varit Kronan af ålder förbehållet, men deremot fastniera förekomme, dels att Kongl. Majts Befallningshafvande, fastän vårdare af Kronans rätt, likväl genom Resolution den 24 Juli 1765, förklarat, det allmogen ägde nyttja sifisket efter sitt land och strand, såsom af ålder skedt, dels och att Kongl. Majt uti Resolution den 9 Dec. 1769 och Eref till Kammar-Kollegium den 4 Nov. 1772, gifvit förklaranden, som utmärkte, att icke ifrågaställdt vore, det ju byamänen sjelfve ägde rättighet till fiske efter sik och annan mindre fisk i närende elf vid deras land och strand; alltså och då, för pröfningen af ifrågavarande emellan Kronan och Skatemän uppkomme tvist, hinder desto mindre ansetts möta af de åtgärder och beslut, hvilka af Kronan varit vidtagne under det uppkomne stridigheter om fisken ännu varit i ekonomisk väg behandlade, som, äfven å Kronans sida, äganderättstvisten om desse fisken, bland andra, blifvit till Domarens pröfning hänskjuten, har Kongl. Majt, med ändring af Hof-Rättens öfverklagade dom, förklarat de sökande byamän, hvilka med skattemannarätt besitta sin jord, berättigade, att under full äganderätt, men för öfrigt i den ordning, som med Lag och ofvanåberopade Fiskeri-Stadga instämde, begagna ifrågavarande fiske inom deras rågång och vid de stränder, till hvilka deras innehafvande land sig sträckte, för hvilken fiskerättighet, när den ansetts sjelfva hemmanet tillhörta, någon annan afgift, än den skatt, som desse senare åtföljde, icke ägde rum.

De 8 här uppräknade pator hafva sin sträckning ifrån deras bestämda och utstakade läge å motsatta sidor om elfsstränderne, nemlig Kiviranta, Sunisaari, Törnä, Kärungi och Wartosaari ifrån Finska, och Dansi, Bomini samt Marjosari ifrån Svenska landet till en tredjedel af kungsådran eller djupaste furan i elven, der patuarmen, uppfordr af unga björkträd, sammankbundne med vidor vid gröfre uti elfsbotten neddrifvet påvirke

Silt 3: salgare: höjd i sikt 15 röd vattenytan, bildar en rectangle af ungefär 130 alars längd och 80 alars bredd, dit fisken har 5 fannars öppning för ingången invid armen. Fiskningen inom denna rectangle sker sålunda, att tvenne grofmaskade af 3-tvinnadt hämpgarn bundna nät, med sten vid nedre telen af nätet, nedsänkas, det ena vid södra och det andra vid norra ändan inom rectanglen, i hvilken ställning det norra nätet drages i medströmmen emot det södra. Einellan dessa näť stänges således fisken, som derifrån upptages, på sätt att de nedre telarna af nätet indragas uti en af de trenne uti rectanglen eller så kallade karsinapés varande 3 bördingsbåtar, och de öfre telarne i den andra, hvaremot uti den tredje insamlas den fångade fisken, som derefter transportereras till landet att förvaras till delningstiden, uti en der för ändamålet uppförd bod.

Allt efter som floden är hög, är dock strömmen i elven stridare och fiskeidkningen följaktligen besvärligare samt fordrar en större arbetsstyrka. Kiviranda pata påkallar då minst 8, Dansi 10, Sumisaari 12, Bommi och hvarje af de öfrige 8 personer dagligen. Om nu antages, att, efter islossningen om våren, eller från den tiden då patorne i elven blifvit utslagne och för fisket begagneliga, som vanligen inträffar först i slutet af Juni månad och fortsar till den 10 Sept., då regala fiske-tiden upphör, så npptager detta fiske årligen 4000 dagsverken, utom den tid och kostnad, som till sjelfva patornes utsläende, virke och bragders anskaffande åtgå. Vanligtvis upprages detta besvär åt mindre bemedlade bönder, deras söner och mägar, hvilka ofta i nog medelmättig betalning för patningen, fiskningsbesväret och näten förbehålla sig uti Kiviranda . . . B:ko Ass. 900.

Dansi	1,200.
Sumisaari	1,500.
Bommi	900.
Törmä	900.
Karungi	900.
Wartosaari	900.

Summa B:ko Ass. 7,200.

De fiske-ägare åter, hvilka icke sjelfve, dels tvungne af lefnadsbehofven, dels hindrade af äfven här numera utvidgadt jordbruk, kunna begagna sin fiskerättighet för sommaren, öfverläta den på arrende åt andra, som dersöre vanligtvis betala efter det beräkningssätt, som för Toineå Stads donerade andel, vid de årligen på Påsklördagen anställda auktioner erhållas, hvilket årligen, efter medelpriiset för de sista 10 åren, stigit till 42,615 Rrubel B:ko Ass. för hela elven.

Fångsten har under sednare åren dock icke varit deremot svarande, och utgjort i medeltal högst

1000 tünnor. Orsaken till denne förfinskning Mot de förra fiskrika åren, inses lätt och kan till stor del härledas från den i elven årligen tilltagande uppländning, som till märklig man tillskyndas af de här om vintern anlagda otaliga laxpator, hvilka efter fiskningstiden öfverlempas till deras egen förstöring. (Slut c. a. g.)

Noterad Växel-Kurs på Stockholms Börs,
den 29 Maj, i Svenska Bankosedlar.
London 12 1/2 sk. Hamburg 128 1/2 sk. Paris 23 sk.
Köpenhamn 67 1/2 sk. S:t Petersburg 95 sk. Lübeck 105 1/2 sk.

Döde.

Framl. Borgmästaren, Lagmannen J. Högmans efterlevnade Euka Anna Maria Höglund, född Hellström, aled stilia i denne stadt den 9 innev. månad, i en ålder af 58 år. †)

Kofferdi-Kapitonen C. A. Snellmans ålskade maka Sophie Albertine Horlin, aled, efter en långvarig sjukdom, i Christiustad den 7 innev. Juni, uti en ålder af 31 år, 7 månader och 24 dagar; sörjd och saknad af make och 3 små barn. †)

†) Hvilket endast pa detta sätt slägt och vänner tillkännagifves.

Kungörelse.

Medelst offentlig entreprenad-auktion, som anställes å detta Lands-Kontor Tisdagen den 16 i denne månad, klockan 11 förmiddagen, kommer till den minstfordrande af att utbjuda, ej mindre verkställigheten af åtskillige nödige reparationer å Körsholms Kronohüktes bygg-nader, än äfven anskaffandet af erforderlige eldnings- och lysningsämnen för Ryska militären här i Staden under loppet af sednare hälften innev. år, hvarjemte af den minstfordranda upphandlas 25 fannar björkved för föremände huktes behof; hvarom hugade Spekulanter härigenom underrättas. Wasa Lands-Kontor, den 10 Juni 1840.

På Guvernörs-Embetets vägnar,
E. A. Hjelt. Fredr. Wilh. Oberg.

Subskribenter å Prakt-Bibeln, Nicanders samlade Dikter, m. fl. andra arbeten; behagade i Wolffs Bokhandel uttaga de häften deraf, som jemte andra nyare skrifter nyligen ankommit.

Till Salu finnes.

Boj, af Kolki Klädesfabriks tillverkning, hos

Carl Gust. Wolff.

☞ Fint grönt Uniformskläde hos Joh. Grönberg.

☞ Utmärkt god Potates; äfven söt mjölk på beting uti Handlanden Sandelins gärd.

☞ God Pommerens-Essens. Säljaren uppgives å Boklädan.

Ett genom Byggmästarens inträffade dödsfall halftärdigt niostämmigt Orgelverk, passande till en mindre kyrka, för billigt pris, hvarom kan korresponderas med Proviaoren Hr H. Nylander i Björneborg.

Den af mig förrut annonserade Dans-Information begynnes här i Staden nästik. Juli månad, hvarfore de som erna begagna deusamus, behagade anteckna sina namn å en till Boklädan inlemnad subskriptionslista.

Fredrica Granberg.

N:o 26.

Wasa Tidning.

Lördagen den 27 Juni 1840.

Meteor. Obs. Den 19 Juni, kl. 9 e. m. Barom. 24,58, 8 gr. Reaum. varmt, S. klart. — Den 20 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 24,63, 8 gr. varmt, S. mulet, mist. Kl. 2 e. m. Barom. 24,63, 13 gr. varmt, W. åskmoln. Kl. 9 e. m. Barom. 24,63, 8½ gr. varmt, N. halfklart, e. m. åska på afstånd. — Den 21 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 24,67, 9½ gr. varmt, var. vind, mulet. Kl. 2 e. m. Barom. 24,71, 14½ gr. varmt, N. halfklart. Kl. 9 e. m. Barom. 24,79, 10 gr. varmt, N. tillmulnadt. — Den 22 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 24,79, 9½ gr. varmt, N. halfklart. Kl. 2 e. m. Barom. 24,83, 14 gr. varmt, W. åskmoln. Kl. 9 e. m. Barom. 24,83, 10 gr. varmt, var. vind, halfklart, e. m. åskregn. — Den 23 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 24,75, 10 gr. varmt, SSO. mulet. Kl. 2 e. m. Barom. 24,67, 12½ gr. varmt, S. mulet, åskregn. Kl. 9 e. m. Barom. 24,67, 9½ gr. varmt, O. halfklart, e. m. åskregn. — Den 24 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 24,63, 9½ gr. varmt, SO. mulet. Kl. 2 e. m. Barom. 24,63, 12½ gr. varmt, W. åskmoln. Kl. 9 e. m. Barom. 24,63, 8½ gr. varmt, W. mulet. — Den 25 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 24,71, 8 gr. varmt, SW. mulet. Kl. 2 e. m. Barom. 24,83, 12½ gr. varmt, var. vindar, mulet, f. m. regn. Kl. 9 e. m. Barom. 24,83, 10 gr. varmt, O. mulet, regn. — Den 26 Juni, kl. 6 f. m. Barom. 24,83, 10 gr. varmt, N. blåst, mulet, natten flera regnskurar. Kl. 2 e. m. Barom. 24,83, 12 gr. varmt, N. blåst, mulet.

I morgon, 2. Sönd. efter H. Tref., predika:
Uti Svenska och Finska Högmessen: Pastors-Adjunkten Helander.

Aftonsången: Studeranden Lybeck.

Enligt inlupna underrättelser har, den 11 i denne månad, uti Jähdysspohja och Hauhois byar af Wirdois kapell, under uppkommet oväder, fallit en alldelens ovanlig mängd bagel af en gevärskulas storlek, som å några ställen sönderslagit fönstren och skadat sädsväxten, hvilken likvälv, i följd af den derefter inträffade gynnsamma väderleken, något repat sig. — Samma tid skall detta oväder hafva utöfvat enahanda verkningar i Teisko kapell af Messuby Socken, der omkring 70 tunnland växande säd blifvit än mera skadad af det ovanligt stora haglet. Natten emellan den 16 och 17 i samma månad hafva sädsväxterne å åtskillige ställen inom Kuortane, Alajärvi och Lappajärvi Socknar tagit skada af frost.

Åbo.

Ecclesiastika underrättelser: Predikanten vid Korsholms Kronohäkte Jacob Kullhem har den 3 i denne månad undergått Pastoral-examen. — Sedan Hans Kejserliga Majestät i Nåder afgjort frågan om reglering af Pastors-aflöningen från Uleåborgs Stad, har Dom-Kapitlet den 10 i samma

månad anslagit Kyrkoherde-Embetet i Uleåborgs Pastorat ledigt till ansökning. Den 15 Juni förordnades Pastors-Adjunkten i Siikajoki Petter Alexander Polviander till Kapellans-Adjunkt i Kangasala; Pastors-Adjunkten i Kalajoki Nils Fellman till enahanda befattning i Siikajoki; Kapellans-Adjunkten i Puolango Nils Durchman till Pastors-Adjunkt i Keuru; Predikants-Adjunkten i Pörtom Berndt Enoch Ingman till Kapellans-Adjunkt vid Nerpes moderkyrka; Pastors-Adjunkten i Malax Filos. Kandid. Oscar Wilhelm Forsman till Predikants-Adjunkt i Pörtom, samt af de sistnämnde dag uti Presta-Embete invigde: Filos. Kandidaten Jacob Esaias Wegelius till Pastors-Adjunkt i Malax och Studeranderne: Michael Reinhold Montin till Pastors-Adjunkt i Kalajoki, Carl Henric Elsing till Pastors-Adjunkt i Lochteå, Johan Henric Erwast till Kapellans-Adjunkt i Puolango.

Anteckningar om Laxfisket i Torneå Elv.

(Slut fr. N:o 24.)

En redan i äldre tider, under Patufogdens uppsikt anbefalld, men numera årligen före islossningen försummad sandning vid elfsmynnet, åstadkommer ofta nog uppdelning i elven, i synnerhet de åren, då hafisen är stark. Denna här hämmade isens fria utlopp till havet, har övdersäglingen till-

skyndst uppgrunden till den grad, att en större lastad båt numera om sommaren icke kan framkomma inom egen skärgård till Reutts skeppshamn, utan måste taga en omväg inom Svenska gränsen, ytterom s. k. Lappikari grundet, och en tilltagande tillandning skall slutligen tvinga elven att taga sitt utlopp till havvet genom s. k. Kyrkpåtan öster om Björkön, der vårfoden och islossningen årligen göra betydliga utskärningar, hvars före det voare önskligt, att inbyggarna, som af laxfisket i elven påräkna de betydligaste bidrag till sina skattebördor, mera omtänksamt måtte omfatta sina fördelar och söka förekomma de häraf i framtiden förestående olägenheter.

Ehuru laxen förekommer ganska allmänt, samt dessutom från äldre tider varit ett i Norden vigtigt föremål för betydliga fiskerier, är likväl ingenstädes artkändedom mera osäker och vacklande, än inom detta fisksläkte. Ännu sakna vi tillförlitlig kännedom om laxens lefnadssätt och utveckling, känna ej heller lagarne för de form- och färgförändringar, som den dels under sin tillväxt, dels efter årstid och förnyade ombyten af vistelseort, är underkastad, ty uppgifterna äro ofta ännu i dessa delar hvarandra motsägande. Utan att här inläta oss i någon omständligare beskrifning om de i våra norra elvar förekommande arter af detta släkte, dertill vi sakna erforderlig kännedom, vilja vi endast anteckna hvad några nyare Ichtyologer yttrat samt sakkunnige Landsmän oss meddelat om detta släkte, dess egenheter och de hos oss kända arter deraf; och vi göra det så mycket hellre, om vi derigenom kunde uppmuntra våre Landsmän att fästa närmare uppmärksamhet på detta vid Finlands kuster så allmänt förekommande och i ekonomiskt hänseende viktiga fiskslag.

Bland detta slägtes utmärkande egenskaper är den, att det vistas både i det salta havsvattnet och i det så kallade söta uti strömmar och elvar. Fisken tyckes med afseende å denna olika beskaffenhet af flod- och havsvatten äga en modifikationskraft, den de flesta andra fiskslag sakna; men äfven på laxen torde inflytandet af detta olika element vara orsaken till flera förändringar i färg, fetma och välsmaklighet. Hvilken skilnad företer sig icke emellan den så kallade vraklaxen, som

den om hösten nedkommer från våra elvar, och den vid midsommartiden från havvet uppgående?

Laxen, som egentligen tillhör de nordligare regionerna och i Europa sällan förekommer sydligare än i några floder af det vestra Frankrike, uppstiger vårtiden från havvet, enligt erfärne fisckares uppgift, dels enskilt hvar för sig, dels gemensamt i s. k. steg eller dun, som bilda två sidor af en triangel, sálunda, att den största laxen vanligen går först, i andra raden, på ett afstånd af omkring en aln, gå två i bredd, äfven en aln från hvarandra o. s. v., så att om dunet utgöres af 30 st. gå 15 på hvarje sida i rad efter hvarandra. Honorna gå då vanligen främst under lektidei, men de små hanarne deremot sist i stegen. I lugnt väder och då laxen ej störes af något bulle, stiger den ofta så högt i vattenbrynet, att ryggarna synas deröver, men under storm håller den sig på djupet. När laxen vill arbeta sig upp för strid ström, hvilar han sig ofta halva dygnet bakom någon stor sten, sedan stiger han upp 60 à 100 steg, kastar sig, der strömmen är stridast, ofta flera alnar fram över vattnet, hvilar sig åter och fortsätter på sådant sätt sin gång uppföre elven. Under forssarne står han vanligen stilla, söker då djupet der sådant finnes, och skjuter derifrån flera famnar fram över forssen; men om vattnet nedansför ej varit tillräckligt djupt att han kunnat taga fart, drifves han af forssen ofta baklänges tillbaka, ty han aktar sig, så vidt möjligt är, att vända sidan till strömmen, då han saknar styrka att emotstå vattnets tryckning, och föres dervid ofta in i de för honom utlagda gillren innan han hunnit styra sin kosa.

Laxen stiger sálunda uppför elven så långt den kan, till dess den hindras af för starka forssar. I Torneå elv går han upp ända till Enontekis. Trots alla de försät, som under denna sträcka af 40 mil äro för laxen utlagda, hinner ett icke obetydligt antal dit upp, och den, som icke der fångas genom ljustring, återvänder mot hösten till havvet. Så väl under upp- som nedgåendet utför elven lägger honan sin romm och hanen deröver sin mjölke. Med afseende å den myckenhet romm de större laxarna innehålla, ty man har i en enda laxhona räknat hela 27,000, skulle man anse att detta fisk-

släkte hörde till otroligt antal föröka sig, men då man derjemte känner, att dessa fiskdun åtföljas af flera andra fiskar, såsom Harr, Rödingar och Läkor, som genast uppsluka en stor del af denna romm, dels att en myckenhet deraf går förlorad i forsarne, dels bortsöres af strömmen utåt havvet, der den ej alltid blir utvecklad, är förökningen nog mättlig. En Engelsk anonym författare har äfven uti Londons Mag. of Nat. Hist. bevit, att hvarken laxen eller forellen leker hvarje år. Samme författare uppgör äfven, att de af ynglet, som äro honor, qvarstanna i floderne till dess de äro två år gamla, då de uppnått 6 à 8 tums längd, men hanynglet deremot begifver sig icke till öppna sjön, förr än det tillbringat ännu en sommar på det ställe, der det framkommit, samt att de unga laxarne, samma år de utgått i havvet, återkomma till floderne. Äfven en W. Jardine, som under sednare åren i nordvestliga delen af Skottland gjort flera intressanta iakttagelser rörande dessa lika allmänna som ofullständigt kända fiskar, anmärker, att laxynglet uppsöker och återkommer till de ställen der det är födt, och att innan de unga laxarne uppnått en vikt af 3½ lb, våga de sig icke uppför floderna.

Samme Jardine delar laxlägget (*Salmo*) i tvänne underafdelningar: *vandrande* och *icke vandrande*; till de förra räknar han *Salmo Salar* (den vanliga blanklaxen), *S. Trutta* (Taimen), *Eriox* och *Albus*. Den förstnämnda förekommer allmänt i Torneå elf, der äfven något Taimen sednare på hösten fångas, men deremot mera i Kemi elf. Ett tredje slag fångas i bågge dessa elfvar, under det Finska namnet *Kössi*, plur. *Kössit*, mindre och magrare än Taimen, och af några skålponds vigt; men då vi ej varit i tillfälle att sjelfve se densamma eller erhållit uppgift å de kännetecken, hvarigenom den är skild från de tvinné förenämnde arterne, anföres den här endast för att fästa sakkunnige personers uppmärksamhet å densamma. — Den förtjenstfulla, till saknad för vetenskapen nyligen aflidne Professor Fries har i Kongl. Vetenskaps-Akademiens handlingar för år 1837 intagit en beskrifning om Stirren (*Salmo Salmulus*), en egen art, den han, jemte andra, mera allmänt varseblifvit i Norrköpings ström. Den uppgifves va-

ra af samma art med *Parren*, som förekommer i Skottland och England, och hvilken Engländaren Shaw deremot anser endast vara uppen till *S. Salar*. Resultaterne af Shaws undersökning äro att laxen behöver 90 dagar att utvecklas ur ägget och dröjer derefter 50 dagar under gruset, innan den uppgår i vattnet, qvarblifver sedan såsom *Stirr* 2:ne år å samma ställe, och hinner under första året blott till 3 tums längd samt under det andra till 6 à 6½ tum. I April månad ombyter sedan Stirren sin drägt, blir hvad man kallas laxyngel, och i Maj lemnar den i sällskap floderne och födelsebygden och begifver sig till havvet. Om dessa Shaws uppgifter äro grundade, skulle deraf följa, att Stirren endast kan träffas i de floder dit laxen uppgår och leker, att något annat laxyngel ej finnes, samt att man aldrig bör från och med Juni till och med October månad träffa någon Stirr öfver 6 tum lång. Det vore önskeligt, att sakkunnige personer, som vistas en längre tid vid sådana vatten, der lax och stirr förekomma, funne det af intresse att anställa undersökning så väl derom huruvida de äro af skilda arter, som ock om de förändringar i allmänhet detta för oss nordboer vigtiga fiskslag undergår, i följd af olika ålder och lokala förhållanden, samt hvilka särskilda arter deraf förekomma i landets öfriga elvar, ävensom i Savolax och Karelangs insjöar.

Till Svenska Preste-Ständet,
den 8 Maj 1840.

*Så länge tron på korssets lära.
I våra bröst är ren och fast,
Skall också upprätt stå vår ära,
Och trotsa alla vindars kast.
Ty den i Herran framåt drager,
Ej sitt, men Himmels, budskap är,
Guds harnesk han uppå sig drager
Och Andans svärd vid sidan bär.*

*Ack! käre Bröder! mycken styrka
Och bergfast tro det fördras visst
Att upprätthålla Christi kyrka
Och hennes rena ifrån brist.
Dock hellre drabbe vredes domen
Af verldens bitterhet på oss,
Än nesan, att i helgedomen
Vi glömt att värda ordets bloss.*